

мешканців міста й надалі залишають жити в напівзруйнованих будинках. Але не дивлячись на це, люди не здаються, вони створюють супротив, розвішують українську символіку та чекають на повернення України.

Як висновок, хочу сказати, що Маріуполь - це більше, ніж розтрошені будівлі. Маріуполь – це, насамперед, люди, незламні герої, які захищали та продовжують захищати нас, сотні тисяч маріупольців, які залишилися в місті та яких війна розкидала по всьому світу. Маріуполь живе в наших серцях, і допоки живуть маріупольці, живе й душа міста, живе надія на відродження та віра у повернення до України.

Кропивцов В.Ю.

*Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Науковий керівник – канд. іст. наук, доц. Гончарова О.С.*

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКІ ВІДНОСИНИ В ПЕРІОД НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ НАПРИКІНЦІ 1919 – ПОЧАТКУ 1920 РОКІВ

Невизначеність зовнішньої політики УНР наприкінці 1919 р. призвела до того, що республіка змушена була вести воєнні дії на всіх фронтах, головними з яких були: на сході – більшовицький, а на заході – польський. У грудні 1919 р. більшовики захопили Київ і на початку 1920 р. контролювали всю територію УНР, за винятком Волині і Західного Поділля, окупованих восени 1919 р. польськими військами. За таких обставин С. Петлюра вважав, що примирення з Польщею може врятувати справу української революції. 22 квітня 1920 р. між С. Петлюрою та Ю. Пілсудським був підписаний Варшавський договір, згідно з яким в обмін на визнання незалежної УНР і військову допомогу С. Петлюра погоджувався визнати українсько-польський кордон по річці Збруч і далі по Прип'яті до її гирла [2, с. 250]. Договір уклали таємно, про нього, крім С. Петлюри, не знали навіть інші члени Директорії. С. Петлюра визнав питання Східної Галичини внутрішньою справою Польщі, чим фактично перекреслив січневу угоду 1919 р. між УНР і ЗУНР про злуку. Для українців умови Варшавського договору були важкі. Найбільшою трагедією став розділ української території, що призвело до великих політичних розбіжностей серед українських політиків та населення. Водночас 24 квітня 1920 р. між УНР і Польщею була підписана військова конвенція. Польські і українські війська проголошувалися союзниками у спільних майбутніх військових операціях на більшовицькому фронті.

Скориставшись раптовістю наступу та значною воєнною перевагою, польські і українські війська вступили до Києва. Однак подальше просування цих військ було зупинено більшовиками. Контрнаступ Червоної армії змусив уряд Польщі звернутися до країн Антанти за допомогою. Становище на польсько-більшовицькому фронті розглядала Верховна Рада Антанти на конференції у місті Спа 5-16 липня 1920 р. У роботі конференції взяла участь делегація УНР в складі 9 чоловік. Західні держави обіцяли матеріальну і військову допомогу полякам, але на певних умовах. Зокрема, Польща вимушена була визнати кордон по так званій лінії Керзона [3, с. 191]. У липні-серпні 1920 р. Польща почала отримувати від країн Антанти значну допомогу. Тільки США направили у Польщу зброї і спорядження на 1,5 млрд. доларів (200 танків, 300 літаків та ін.) [2, с. 252]. Однак й це не змогло кардинально вплинути на ситуацію.

22 липня, коли більшовицькі війська підійшли до визначеного у «Декларації» кордону Польщі, її уряд був змушений звернутися до більшовицького уряду Росії з пропозицією про переговори. Делегація Польщі, очолювана В. Врублевським, зустрілася 1 серпня в Барановичах із представниками командування Червоної армії. Однак відсутність повноважень для ведення переговорів у польської і радянської делегації призвели до їх зриву. Уряд Польщі 7 серпня знову заявив про готовність послати своїх представників у Мінськ «для ведення водночас переговорів про попередні умови і про перемир'я» [1, с. 96]. Польська делегація у складі Я. Домбського, М. Барліцького, С. Грабського, В. Керніка, Л.

Вашкевича, Є. Ольшовського та генерала П. Лістовського 14 серпня виїхала до Мінська. Водночас почався контрнаступ польських військ. Керівники Польщі були переконані, що вони тепер зможуть нав'язати більшовицькій Росії вигідні умови миру.

Переговори між російсько-українською і польською делегаціями почалися у Мінську 17 серпня. Білоруська РСР свої повноваження на переговорах передала делегації РСФРР. Російсько-українську делегацію на переговорах очолював К. Данішевський, військовий комісар Польового штабу Червоної армії. Від УСРР на цьому етапі переговорів до спільної делегації було включено Д. Мануїльського, члена Політбюро ЦК КП(б)У [3, с. 193]. РСФРР і УСРР визнавали незалежність Польщі і підтверджували безумовне право польського народу на встановлення форми державної влади, відмовлялися від контрибуцій і робили на користь Польщі територіальні поступки у районі Білостоку і Холма [1, с. 137-138]. Користуючись сприятливими обставинами, російсько-українська сторона висунула умови миру, які загрожували суверенітету Польщі. Так, чисельність польської армії повинна була скоротитися до 50 тисяч чоловік, надлишок зброї треба було передати більшовицькій Росії. До Польщі заборонявся ввіз військового спорядження, військова промисловість підлягала конверсії, Росії передавалася залізниця Білосток-Граєво. Однак незабаром стратегічна обстановка на польсько-більшовицькому фронті змінилася. Польські й українські війська перегрупували свої сили і не тільки зупинили наступ Червоної армії, але й завдали їй ряд нищівних поразок, знову захопили Західну Україну і Західну Білорусію. За таких умов польська делегація заявила про неприйнятність російсько-українських вимог. Переговори були припинені [2, с. 256].

Переможний наступ польських військ оживив надію уряду УНР на успішне завершення боротьби з більшовиками. Однак цим сподіванням не судилося здійснитися. Польське керівництво все більше переконувалося в тому, що, взявши на себе непосильне завдання, воно привело державу до межі національної катастрофи. Червона армія, зазнавши поразки під Варшавою, розгромленою не була. Й це привело до нових переговорів й підписання Ризького договору 1921 р.

ЛІТЕРАТУРА

1. Документи внешней политики СССР: В 21 т. М.: Госполитиздат, 1959. Т. 3. 723 с.
2. Красівський О. Україна і Польща в період революції: від конфронтації до співробітництва. *Наукові записки ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2008. Вип. 39. С. 247-257.
3. Кульчицький С. В. Проблеми кордону між Україною і Польщею в радянській політиці 1919 – 1921 рр. *Україна-Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. К.: Либідь, 1993. С. 187-200.

Мовчан А.Ю.
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Науковий керівник – канд. іст. наук, доц. Гончарова О.С.

ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ ЗАСАД НАЦІОНАЛЬНОГО АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РАЙОНУВАННЯ В УСРР/УРСР У 1920-х – 1930-х РОКАХ

У здійсненні політики коренізації не останнє місце посідало створення національних адміністративно-територіальних одиниць (сільських і селищних рад, національних районів). Однак спричинено воно було не тільки переходом до реалізації політики коренізації, а й досить невдало проведеною адміністративно-територіальною реформою 1922 року, у результаті якої було проігноровано особливості національної структури регіонів і усталені економічні зв'язки [2, с. 188]. Ще однією, не менш важливою, причиною впровадження національного районування стало загострення національного питання на фоні волюнтаристських дій місцевих урядовців, ігнорування болючих соціально-економічних